

МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 72/76.03(477.8325)194/195”

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vas.24.2023.12354>

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ ЛЬВІВ'ЯН У 40–50-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ ЯК СКЛАДОВА КРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Людмила БЕЛІНСЬКА

<https://orcid.org/0000-0002-4716-6011>

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра соціокультурного менеджменту,
вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79008
e-mail: ludmyla.belinska@gmail.com*

У багатьох протистояннях ХХ ст. українська земля потерпала від численних криз, війн, хаосу, змін. Вона стала ареною битв у Першій та Другій світових війнах, її терени окупували, а традиції та звичний етос культурного мирного життя деформували. Перевернувся мікросвіт і львів'ян, *modus vivendi* яких змінило “визволення” 1939 та 1944 рр. Нині росія теж прагне визволити українців від власної культури та ідентичності. Саме культурно-мистецькі практики львів'ян, традиції, віра допомогли проявити лідерські якості, потрібні в умовах невизначеності, та підтримувати родинну, товариську комунікацію, які є основним інструментом контрольованої кризи, та вистояти під тиском радянської окупації. Вони ж допоможуть Україні й сьогодні.

Ключові слова: культурно-мистецькі практики, окупація, музика, танець, родина.

Усе, що пов'язане з нинішньою агресією росії, викликає історичні паралелі. Галичани пізнали російського агресора 1915 р., потім “визволення” 1939-го та 1944 років. Для багатьох галицьких українців 1944 рік став переломним, роком краху європейських цивілізаційних норм, яку порушили “совєти”. Українці сьогодні самовіддано утверджують право на власну незалежність і державність, волонтерять, бо в історичній, культурній, наративній пам'яті народу зберігається свавілля росії зразка 1915 р., 1940-х. У повоєнні часи терени Галичини опинилися під радянською окупацією, виходом для збереження власної ідентичності стали родинна культура, мистецькі практики, перехід з публічної площини у приватну.

Вийхати за кордон 1944 р. змогла лише невелика частина галицького суспільства, до ста тисяч осіб. Значно більша його частина залишилася під радянською займанщиною. Шляхетність, виховання, культура продовжували існувати як інтелігентність. Хто залишився на рідних теренах після 1939 р., той занурився у “внутрішню еміграцію”. Офіційно працювали у мистецьких організаціях, етнографічних музеях, консерваторіях, учителями музики, співу тощо. З публічного

простору вони повернулися у приватний, коли родинна комунікація, лідери, так звані сеньйори роду, об'єднували, заспокоювали, навчали. Зустрічі інтелігентних родин відбувалися у приватних домівках, запрошували близьких на музичні вечори, розмову про минуле, про долі втікачів до Європи та далі на Захід. Оскільки після 1946 р. Греко-католицьку церкву заборонили, службу Божу почали правити у домівках сотні греко-католицьких священників. За підтримку своїх вірян вони поплатилися власним життям, засланням до таборів, однак виконали пастирський обов'язок.

Серед тих, хто залишився у Львові під радянською владою – сім'я Марка Рудницького, родина його рідного брата Івана Теодора емігрувала через Німеччину до США.

Іван Теодор і Марко Рудницькі народилися на Тернопільщині, належали до потужного священичого, колись шляхетського, роду герба “Яструбець” [3]. До цього ж роду належали їхній дядько Лев Рудницький – професор Львівської академічної гімназії – та його діти: Степан Рудницький (засновник української географії), Лев Рудницький (суддя), Юрій Рудницький (український письменник Юліан Опільський), Софія Рудницька (піаністка, дружина Станіслава Дністрянского). В домі кузена Юрія у Львові Марко Рудницький познайомився зі своєю майбутньою дружиною Юліанією П'ясецькою – донькою пароха с. Реклинець о. Лева П'ясецького та Софії П'ясецької з Подолинських. Юліяна закінчила Український таємний університет, різноманітно обдарована мистецьким та естетичним смаком, адже її батьки плекали вдома музичну культуру, членкиня львівського хорового товариства “Боян”.

Іван Теодор [6] та Марко Рудницький, дружок курсник правничого факультету Львівського університету, з настанням Першої світової війни воювали на італійському фронті [7]. Марко потрапив у полон на Сицилії. З поверненням до Львова вступив до УГА, з якою пройшов Наддніпрянську Україну, а після поразки Визвольних Змагань опинився у польському таборі для полонених у Тухлі. Після полону польська влада заборонила довчитися у Львівському університеті, тому М. Рудницький вступив 1922 р. на курси при Вищій школі світової торгівлі у Відні. Після студій працював у Банку для Торгівлі у Станіславові та адміністрації нафтової компанії у Надвірній.

Подружжя Марка та Юліанії Рудницьких, одружившись 1925 р., поселилося у Львові [5]. Марко працював у кооперативі “Народна торгівля”. Рудницькі жили на теперішній вул. С. Бандери, 57. Там народилися діти Марка і Юліанії Рудницьких – Дарія (1926) та Андрій (1928). Діти проводили літні місяці у парафіяльному домі, де душпастирював о. Лев П'ясецький. “Плебанія включала шість кімнат, з канцелярією пароха, простору кухню, сіни, ганок, заклепу веранду. В ідальні був круглий стіл на шістьох ніжках, креденс з точеними підпорами з кришкою з чорного мармуру, на точеному столику стояв самовар, бо чаювання як складова шляхетської культури радо підтримувалося у священичих родинях. Після чаювання всі слухали новини зі свіжого часопису. Ідальню прикрашав великий маятниковий годинник з «вагами». Окрасою вітальні, яку називали салоном, було фортепіано, софа, два фотелі, чотири крісла, інкрустовані жовтим металом, секретер з численними шуфлядками, на якому стояв годинник з «колонадою». Підлогу застеляв килим, витриманий в зелено-бежево-коричневих тонах. Плебанію оточував доглянутий сад, прикрасою якого був старанно утриманий квітник з клумбами фігурної форми і акуратно виструганими стежками між ними. На квітнику росли вишукані квіти:

георгінії, левкої, айстри, львині пащі, насіння яких за каталогом замовляли у Кракові або Відні, в центрі саду росла срібна ялиця” [5, с. 31].

Очевидно, що такий вишуканий інтер’єр, культура чаювання, традиція збиратися родиною за круглим столом, квітники довкола будинку, квіти, насіння яких замовляли у Відні, сформували вишуканий смак молодого покоління. Музично обдаровані, з гарним голосом і слухом, що характерно майже для всіх дітей греко-католицького духовенства, Рудницькі формували свій смак у постшляхетських умовах.

17 вересня 1939 р. прихід червоної армії перевернув усталений уклад. Галичани переживали шок, страх і здивування. Націоналізували банки, фабрики, магазини, кооперативи, житлові будинки. Годинники перевели згідно до московського часу – на дві години вперед. Кооператив “Народна торгівля” закрили, тому Марко Рудницький влаштувався на роботу у березні 1940 р. бухгалтером у Львівському історичному музеї.

З приходом німців у 1941 р. Марко Рудницький сподівався на те, що нова влада дозволить функціонувати проголошеному Українському правлінню Я. Стецька. Однак уряд німці арештували, запровадили комендантську годину. Рудницькі переїхали на вул. Кривоноса, 33, бо німці витіснили українців з центральних кварталів. Марко Рудницький працював директором невеликої фабрики консервів. Чоловік допомагав дітям із сиротинця, донатив стипендію. Молодші Рудницькі ходили до гімназії, у вихідні відвідували театр, батько придбав їм абонемент до Оперного театру на вистави, які не обмежувалися гаслом “Тільки для німців”. У театрі відбувалися вистави українських театрів: оперного, театру оперети, балету і драматичного. Головним режисером був Володимир Блавацький, музичним керівником – Лев Туркевич, літературним – Григор Лужницький. Ставили вистави: “Гамлет” В. Шекспіра, “Фауст” Ш. Гуно, “Кармен” Ж. Бізе, “Тоска” і “Мадам Батерфляй” Дж. Пуччіні, “Травіата” Дж. Верді, з українських вистав – “Запорожець за Дунаєм», “Наталка Полтавка”, “Камінний господар” Л. Українки, “Украдене щастя” І. Франка. Йшли балетні вистави: “Пер Гюнт”, “Дон Кіхот”, оперети “Циганський барон”, “Лилик” Й. Штрауса, “Паганіні” і “Жайворонок” Ф. Легара [5, с. 42].

Дарія та Андрій Рудницькі відвідували 1-шу Українську гімназію, що постала на базі Академічної гімназії. Гімназисти 1-ї і 2-ї гімназій щонеділі виступали у хорі в Преображенській церкві, змагалися у майстерності керівники хорів – Роман Прокопович та Іларіон Гриневецький. У гімназіях функціонували курси бальних танців. Паралельно організовано Виховні спілки української молоді (ВСУМ), послідовника “Пласту”, діяли в Брюховичах поблизу Львова, у с. Корчин поблизу Синевидська-Вижнього діяв вишкільний табір для дівчат у Розлучі, для хлопців – у с. Пасічна біля Надвірної, функціонували літні табори ВСУМу для хлопців та дівчат [5, с. 71].

Табір у с. Корчин розміщувався у приміщеннях пансіонату. День починався з підняття прапора, щоденним звітом чергових, молитвою “Отче Наш” і пластовим гімном “Гей, юнаки, гей, пластуни”. Черговий гурток забезпечував варту на вході до табору, нічну варту, роботу на кухні. Дарія Рудницька належала до гуртка “Чортополохи”, який складався з дівчат 1-ї гімназії, комендантом табору була Уляна Сітницька. Пластуни вчилися плавати, готувати номери до “Веселої ватри”, ходили

в гори – на гору Коник, Парашку, Маківку, Урич, 50-кілометровий дводенний похід за маршрутом Корчин–Ключ–Бубнище–Гошів.

Юне покоління усвідомлювало гніт німецької окупації. Молоді Рудницькі відчули жорстокий удар для родини, коли німецька влада арештувала Андрія П'ясецького – знаного діяча пластового руху, колишнього члена уряду Ярослава Стецька, надлісничого Янівського лісництва, у якому студенти-політехніки і лісники проводили наукові дослідження з проблем лісової типології. Андрій П'ясецький протистояв німецькому керівнику лісової галузі Гансу Барту, який знищував цінні породи масовою вирубкою лісів. Він звернувся у Кракові до головного управління лісів, де працював учений, професор Мантель. Професор Мантель домігся, щоб Янівські ліси визнали науковим об'єктом і підпорядковувалися особисто йому. Ліси врятовано, але Г. Барт не пробачив А. П'ясецькому поїздки до Кракова, 25 листопада 1942 р. його розстріляли [3].

З наступом червоної армії родина Марка Рудницького покинула Львів 24 березня 1944 р. Дісталися до Відня, однак його окупували совети і родина вирішила повернутися до Львова. Їхали через Угорщину, вщент зруйнований Будапешт, через Румунію, Чернівці до фільтраційного табору, з якого 1 липня 1945 р. повернулися до Львова. У квартирі родина застала сім'ю радянського офіцера, яка зайняла їхню кімнату. Зате в інших двох кімнатах жили власники – мати Юліани – Софія П'ясецька і сестра – Олена П'ясецька, яка викладала в музичному інституті.

Українська інтелігенція з приходом радянської влади 1944 р. занурилася у власні родинні справи, з'явилося нове явище – “внутрішня еміграція”. Громадське життя занепало, кожен намагався вижити. Найчастіше збиралося тепер товариство у когось вдома, згадували недавнє минуле, вгадували долю емігрантів, пробували співати всім відомі пісні, виконувати твори, ніби повертаючись у колишні часи. Українська інтелігенція, вихідці зі священничих домів, мали хороші музичні дані. Відповідно, влаштовувалися на роботу у мистецькі заклади – консерваторію, викладачами музики, навчали гри на різних музичних інструментах, співу. Завдяки доброму смаку, культурним практикам, вмінню шити, здобутій високій освіті вони зуміли зберегти високу культуру виховання, інтелігентність, знаходили працю в музеях, картинних галереях. Посади обирали не надто оплачувані, з мистецької сфери, щоб не надто виділятися зі спільноти і мати працю до душі.

У родині П'ясецьких усі співали, як це, зазвичай, було у родинах священників. У парафії в Реклинці о. П'ясецький мав фортепіано, скрипку. Сестра Юліани П'ясецької – Галина – закінчила Вищий музичний інститут ім. М. Лисенка, керувала хорами, викладала вокал у музичному училищі, Юрій П'ясецький грав на гітарі, аранжував пісні. Професійними музикантами були кузини Юліани – Володимира Божейко, піаністка – Олександра П'ясецька, визначною піаністкою була кузина Марка Рудницького – Софія Дністрянська з Рудницьких. Марко Рудницький грав на флейті, його син Андрій – на скрипці, а донька Дарія – на фортепіано. Музичне мистецтво у складних історичних умовах було арттерапією, давало змогу не покидати внутрішній світ високої культури, який руйнувала довкола радянська влада, вижити у спотвореній реальності.

Марко Рудницький обіймав посаду старшого бухгалтера в державному музеї художньої промисловості та за сумісництвом – у Львівському етнографічному музеї, який очолював академік Філарет Колесса. На посаду художника етнографічного

музею влаштувалася Юліана Рудницька. Дітям намагалися дати добру освіту, оплачували приватні заняття з музики.

Дарія та Андрій Рудницькі також вимушено пристосовувалися до нових умов радянської дійсності. Більшість знайомих та родичів виїхали на Захід. Однак багато й залишилося, зокрема, Пшенички, Бреславські, Огоновські, переважно товаришки Дарії Рудницької з гімназії. Хлопців залишилося значно менше, бо загинули або були мобілізовані до червоної Армії.

Дарія Рудницька вступила 1945 р. на філологічний факультет (англійська філологія) Львівського державного університету. Вчитися було важко через холод у неопалювальних аудиторіях, через брак книжок, якщо знаходили потрібну, передавали один одному на день, ніч, конспекти стали єдиним джерелом знань. Займалися у спортивних секціях баскетболу, команда брала участь у республіканській спартакіаді у Харкові 1946 р., у змаганнях спортивного товариства “Наука” у Києві. Це було перше знайомство з Великою Україною.

Навчання в університеті не було безхмарним, бо час від часу когось зі студентів арештовували, родинами вивозили до Сибіру. До тих, кого НКВС відпускало, ставилися з недовірою, як можливих завербованих агентів. Уночі львів'яни прислухалися до гуркоту вантажівок, чи ті не зупиняються біля брами. У галицьких родинах вимушено, з жалем, нищили “Альбом Українських Січових Стрільців”, інші “компрометуючі” матеріали, як збірник пісень “Сурма”. Марко Рудницький закопав у пивниці свою медаль і відзнаку УГА. Однак Рудницькі зберегли “Історію України” М. Грушевського, збірник українських пісень з написом на обкладинці “Ще не вмерла Україна”, листівки з фотографіями митрополита Андрея Шептицького, журнали “Нова Хата”. Особливо посилювалися арешти 1946 р. після заборони УГКЦ. Рудницькі товаришували з родиною композитора Василя Барвінського, жили поряд і майже щовечора відвідували їх на вул. Верховинській. Галя П'ясецька, яка працювала у Консерваторії, з жахом розповіла, що Барвінських арештували, а твори композитора спалили на подвір'ї консерваторії. З боєм сприйняли звістку про арешт 1949 р. художниці Ярослави Музики, письменниці і етнографа, з якою працювала в музеї етнографії Юліана Рудницька – Ольги Дучимінської. Марка Рудницького НКВС теж викликало в управління міліції.

Після повернення з Відня кожен намагався сповістити знайомих про долю їхніх родичів, які залишилися за кордоном. Такий візит наніс Марко Рудницький до родини Барвінських, щоб розповісти про родичів Наталії Барвінської, Пулюїв, які залишилися у Відні. Після того візиту, вночі, М. Рудницького запросили на розмову “до диявола”. Сім'я з тривогою чекала до ранку на його повернення, а повернувшись, чоловік сказав, що для родини “було б найліпше, якби я помер” [5, с. 93].

Щодо світлих моментів юності, то найяскравішим із них була гра на фортепіано Дарки Рудницької. Дівчина займалася у Любові Яремович, Стефанії Пшенички, відвідувала вечірню музичну школу для дорослих на вул. Коперника, 5. Грала твори Л. Бетховена, етюд, експромти і вальси Ф. Шопена, п'єси М. Лисенка, П. Чайковського та ін. Дарія Рудницька виступала у складі фортепіанного квінтету під керівництвом скрипаля і концертмейстера симфонічного оркестру Львівської філармонії Мирослава Занька. Виконували “Угорські танці” Брамса, п'єси Крайслера, скрипкові концерти Чайковського, Мендельсона... Репетиції проводили вдома у скрипаля, який жив на вул. Винниченка, 4, на другому поверсі. Саме через

гарне помешкання М. Занька арештували, що часто практикувалося. Там поселили інших людей, а він з родиною – на сибірських лісосіках. Дарія Рудницька отримала записку з проханням принести на пересильний пункт на вул. Замарстинівській ноти, які передала через ґрати. Дружина М. Занька була полячкою і їм вдалося через кілька років переїхати до Польщі [5].

Наступним мистецьким захопленням Дарії Рудницької стала участь 1949 р. у Гуцульському фольклорному самодіяльному ансамблі пісні і танцю “Чорногора” під керівництвом Ярослава Чуперчука, уродженця с. Криворівні, учня славетного українського хореографа Василя Авраменка [2]. Я. Чуперчук – талановитий балетмейстер, уміло акумулював танець, пісню, слово в одне ціле. На відміну від інших вокально-інструментальних ансамблів, у складі яких, зазвичай, був окремий хор і балетна група, в “Чорногорі” співали і танцювали всі учасники ансамблю.

Ярослав Чуперчук був дуже вимогливим керівником, репетиції відбувалися “до сьомого поту”. Такі ж високі вимоги ставилися й до сценічного вигляду танцюристів. Керівник особисто перевіряв перед виступом, чи всі деталі гуцульського костюма одягнено так, як треба. Танцюристи мали “...оригінальні льняні сорочки з багатою вишивкою (кожна інша), правдиві ткани запаски; тільки кептарика були не з правдивого кожуха, а з ясно-бежевої тканини, прикрашеної так, як має бути в гуцульському кептарі. До українських танців ми одягали корсетки, плахти і віночки з стрічками (стрічки та коралі кожна роздобувала сама)” [5]. Червоні чобітки виготовляла львівська взуттєва фабрика “Прогрес”, їхнім недоліком було те, що п’яти фарбувались у червоний колір. Гуцульські танці виконували у постолах. Гримувальні засоби були дуже примітивними, рятувала фактично молодість та природна краса. Використовували дівчата лише яскраво-червону помаду, чорний олівець для брів, пудру, вазелін і трохи вати, яка була особливим дефіцитом у ті часи. Грим знімали, використовуючи вазелін.

Попри численні виступи ансамблю “Чорногора” у Львові найяскравішим враженням для колективу стали гастролі влітку 1949 р. по Закарпатській та Івано-Франківській областях. Молоді артисти їздили своїм транспортом – старою вантажівкою з прикріпленими у два ряди вздовж кузова сидіннями з дошок. Про комфорт не було й мови, крім того, місце займали особисті речі та музичні інструменти, костюми. Виступали щодня, або й двічі на день, завжди з незмінним успіхом. Першою з десяти пар танцюристів ставали на “Гуцулку” Ярослав Чуперчук та Юлія Кузьма. У відповідь за чудове дійство вдячні глядачі дарували оплески, квіти, захоптиві погляди.

Ніхто з глядачів навіть не здогадувався про побутові умови життя ансамблю, які були далекі від нормальних. Ночували артисти на сценах будинків культури і залах, на столах і на підлозі клубів, зрідка – в гуртожитках на ліжку. Однак це не впливало на настрій. Літня подорож мала свої переваги. Молоді люди з задоволенням купалися у річках Тересві, Рибниці, збирали на гірських схилах суниці і чорниці, оглядали руїни хустського замку, милувалися автентичним вбранням гуцулів. Дарія отримала особливе завдання від Ярослава Чуперчука – писати хроніку гастролей. Через велику спеку вантажівка часто перегрівалась, деякі виступи були під загрозою. Так колектив “Чорногори” запізнився на концерт у Гребенові. У гори виїхали опівночі, щоб зігритися, голосно співали, ночували на крихітній сцені місцевого клубу та в залі.

Восени 1949 р. ансамбль готувався до виступу на республіканській Олімпіаді художньої самодіяльності у Києві. Програма називалася “Сталінським шляхом”. Я. Чуперчук переробив деякі слова у піснях на кшталт: “Віє вітер, віє вітер, дуба нагинає, про західну Україну рідний Сталін дбає”. Ансамбль “Чорногора” у Києві зайняв друге місце. Танцювальну програму знімали на київській студії документальних фільмів, фільм згодом показували в усіх кінотеатрах. Театрознавець і театральний критик Петро Тернюк похвалив Ярослава Чуперчука за розумно складену програму, в якій були “і Богові свічка, і чортові огарок”. Завдяки тому “огаркові” вся Україна милувалася гуцульськими танцями ансамблю [5, с. 56].

Ейфорія “безжурного” мистецького життя припинилась раптово. Наприкінці грудня 1949 р. Ярослава Чуперчука заарештували, заслали на шість років у Читинську область РРФСР.

Дарія Рудницька після арешту Я. Чуперчука більше не танцювала. “Чорногору”, перейменовано у ансамбль “Галичина”, а хореограф Я. Чуперчук повернувся до Львова 1958 р. і далі керував перейменованим ансамблем.

Упродовж життя Дарія Рудницька викладала англійську мову у Львівському лісотехнічному інституті. Це дало їй можливість подорожувати по Східній Європі навіть у радянські часи, відвідати Відень, Прагу.

Андрій Рудницький 1946 р. вступив до Львівського політехнічного інституту на спеціальність “Архітектура”. Попри різні перепони він став відомим українським архітектором, доктором архітектури, професором, діячем української вищої архітектурної школи. У Львівській політехніці завідував кафедрами “Архітектурне проектування”, “Містобудівництво”, “Реконструкції та реставрації архітектурних комплексів”, був деканом Архітектурного факультету, Головою спеціалізованої ради; Дійсний член НТШ; Дійсний член Української академії архітектури; Заслужений працівник народної освіти України; Член Спілки архітекторів України; Почесний професор Національного університету “Львівська політехніка”. Автор понад 250-ти наукових публікацій, серед них: “Розвиток містобудування на території західних областей України”, “Архітектурна композиція в містобудівництві”, “Транспорт в плануванні міст”.

Крім наукової та фахової діяльності, професор Андрій Рудницький, як личило представникові української культурної еліти, брав участь у різних наукових та генеалогічних товариствах. Дбав про дослідження українських родів, брав участь у міжобласних генеалогічних конференціях “Український родовід”.

Висновки. У насильницькому засиллі росії 40-х років минулого століття для українців рятівною віддушиною стала музика, танець, освіта. Культурні цінності, виховані вдома, які створювали ефект самодостатності, уможлилювали приватну внутрішню еміграцію, почуття відсутньої присутності в публічному просторі. Така своєрідна арт-терапія допомогла вберегти ментальне здоров’я, слугувала рятівним антикризовим засобом.

У важких перипетіях долі важливим є плекати внутрішню силу і переконання, дотримуватися сили духу. Важливу роль у цьому відіграє евристична, гедоністична функція мистецтва. Музика, пісня стають видом контркультури, засобом збереження власної національної ідентичності і культури.

Список використаної літератури

1. Белінська Л. Експлікація родинної традиції у громадянському дискурсі Галичини. Львів : Простір-М, 2012. 375 с.
2. Демків Д. Ярослав Чуперчук : феномен гуцульської хореографії. Коломия : Вік, 2001.
3. Горошко М., Дудко В. Андрій П'ясецький – до п'ятдесятиліття від дня загибелі. *Український ліс*. 1992. Ч. 1. С. 78–83.
4. Качмар Л. Іван Теодор Рудницький: життя на тлі історії. Львів : Астролябія, 2006. 215 с.
5. Рудницька-Худик Д. XX сторіття: погляд з однієї точки зору. Львів : Простір-М, 2008. 231 с.
6. Österreichische Staatsarchiv in Wien. Kriegsarchiv. Krt. N. 1650.
7. Österreichische Staatsarchiv in Wien. Kriegsarchiv. Krt. N. 1688.

References

1. Belinska, L. (2012). Eksplikatsiia rodynnoi tradytsii u hromadianskomu dyskursi Halychyny. Lviv : Prostir-M [in Ukrainian].
2. Demkiv, D. (2001). Yaroslav Chuperchuk : fenomen hutsulskoi khoreohrafi. Kolomyia : Vik [in Ukrainian].
3. Horoshko, M., Dudko, V. (1992). Andrii Piasetskyi – do piatdesiatylittia vid dnia zahybeli. *Ukrainskyi lis*, 1, 78–83 [in Ukrainian].
4. Kachmar, L. (2006). Ivan Teodor Rudnytskyi: zhyttia na tli istorii. Lviv : Astroliabiia [in Ukrainian].
5. Rudnytska-Khudyk, D. (2008). XX storichchia pohliad z odniiei tochky zoru. Lviv : Prostir-M [in Ukrainian].
6. Österreichische Staatsarchiv in Wien. Kriegsarchiv. Krt. N. 1650 [in German].
7. Österreichische Staatsarchiv in Wien. Kriegsarchiv. Krt. N. 1688 [in German].

CULTURAL AND ARTISTIC PRACTICES OF LVIV RESIDENTS IN THE 1940S AND 1950S AS A COMPONENT OF CRISIS MANAGEMENT

Ludmyla BELINSKA

*Ivan Franko Lviv National University,
Department of Sociocultural Management,
Valova Str., 18, Lviv, Ukraine, 79008
e-mail: ludmyla.belinska@gmail.com*

In numerous confrontations of the 20th century, the Ukrainian land suffered from numerous crises, wars, chaos, and changes. It became the arena of battles in the First and Second World Wars, its territories were occupied, and the traditions and usual ethos of cultural peaceful life were deformed. The microcosm of Lviv residents, whose *modus vivendi* was changed by the “liberation” of 1939 and 1944, also turned upside down.

Nowadays, the Russian mir also seeks to liberate Ukrainians from their own culture and identity. It was the cultural and artistic practices of the Lviv people, traditions, faith that helped to show leadership qualities, needed in conditions of uncertainty and to maintain family and social communication, which are the main tool of controlled crisis and to withstand the pressure of the Soviet occupation. They will help Ukraine even today.

In the coercive grip of the Russian in the 1940s, for Ukrainians, music, dance, and education became a lifesaving refuge. Cultural values instilled at home, creating a sense of self-sufficiency, facilitated a form of private internal emigration, providing a feeling of absent presence in the public sphere. This unique form of art therapy helped preserve mental well-being and served as a vital crisis intervention.

In the challenging twists of fate, it is crucial to nurture inner strength and convictions, adhering to the strength of spirit. The heuristic and hedonistic functions of art play an important role in this. Music and song become a form of counterculture, a means of preserving one's national identity and culture.

Keywords: cultural and artistic practices, occupation, music, dance, family.

Стаття надійшла до редколегії 19.12.2023

Прийнята до друку 30.12.2023